

BOICHENKO Nataliia

ETHICS IN THE TIME OF GLOBAL DISASTERS

In Proceedings of The Third International Scientific Conference “Happiness and Contemporary Society”, March, 20, 2022. Lviv: SPOLOM, 2022. P. 56-58. <https://doi.org/10.31108/7.2022.8>

ISBN 978-966-919-826-6

БОЙЧЕНКО Наталія

ЕТИКА В ЧАСИ ГЛОБАЛЬНИХ КАТАСТРОФ

// Збірник матеріалів третьої міжнародної наукової конференції «Щастя та сучасне суспільство», 20 березня 2022 р. – Львів : СПОЛОМ, 2022. – С. 56-58. <https://doi.org/10.31108/7.2022.8>

ISBN 978-966-919-826-6

Nataliia BOICHENKO

*Doctor of Philosophy, Professor,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

ETHICS IN THE TIME OF GLOBAL DISASTERS

Abstract. The situation around Ukraine can be described now as a «global disaster». Outlining the range of ethical and bioethical problems caused by military action, the security issues of our citizens come to the fore (especially vulnerable categories - children, the elderly people, people with special needs, pregnant women); problems caused by the inability to provide medical care (from lack of resources and medical staff to lack of ways to evacuate the wounded); environmental problems caused by the actions of the aggressor; problems arising from forced migration. Despite the ethnic, religious, socio-cultural and moral differences of different members of modern society, there is a need for a new understanding of tolerance and its limits, which can be realized through the use of ethical theories of distributive justice and virtue ethics.

Key words: ethical theories, bioethics, virtue ethics, global disasters

Наталія БОЙЧЕНКО

*доктор філософських наук, професор,
Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
(м. Київ, Україна)*

ЕТИКА В ЧАСИ ГЛОБАЛЬНИХ КАТАСТРОФ

Нині доволі часто лунають думки з приводу необхідності моральної рефлексії щодо ключових глобальних проблем людства. Україна сьогодні, на жаль, знаходиться в епіцентрі глобальної катастрофи (через військову агресію росії), виборюючи своє право на державність, свободу, життя. Донедавна найбільш гострими глобальними проблемами, що вимагали адекватної етичної рефлексії були проблеми расової дискримінації, проблеми екологічного забруднення, проблеми пов'язані з розвитком та впровадженням новітніх біотехнологій. Зараз же, постає питання про спроможність нормативних етичних теорій реагувати на такі виклики, що перед ними ставить війна.

У багатьох аспектах ситуацію навколо України зараз можна окреслити терміном «глобальна катастрофа». Дійсно глобальна, хоча й військові дії тривають лише на нашій території. Попри це, увесь світ (перш за все в економічному сенсі) безсумнівно відчуває цей згубний вплив російської агресії. Якщо ж окреслювати коло етичних та біоетичних проблем, спричинених військовими діями, то тут на перший план виходять проблеми безпеки наших громадян (перш за все уразливих категорій – дітей, осіб похилого віку, осіб з особливими потребами, вагітних жінок); проблеми спричинені неможливістю надання медичної допомоги (від нестачі ресурсів та медичного персоналу, до відсутності шляхів евакуації

поранених); екологічні проблеми спричинені діями агресора; проблеми, що виникають через вимушену міграцію наших громадян тощо.

Яку ж відповідь на жахливі військові дії може запропонувати сьогодні етика? Як варіант можна залучити думки Торнбьорна Тансьо, який у своїй роботі зазначає, що «попри етнічні, релігійні, соціокультурні та моральні відмінності різних представників сучасного суспільства, визріває потреба нового розуміння толерантності та її меж, яка може бути реалізована через залучення етичних теорій про розподільну справедливість, які сходяться в перекриваючому консенсусі».[1]

Попри те, що у біоетичній практиці застосовуються різноманітні етичні принципи та правила (від етики чеснот аж до віртуальної етики), які можуть за певних обставин заперечувати чи перекривати одне одного, найбільш популярним є підхід, запропонований свого часу Бочампом та Чілдресом. Складно заперечити положення про необхідність реалізації (особливо за кризових, катастрофічних умов), насамперед, важливих принципів біоетики: поваги до гідності та автономії пацієнта, принципів ненанесення шкоди, вчинення блага, справедливості тощо.[2]

На нашу думку, важливим аспектом, на який слід звернути увагу, є імплементація етичних теорій в реальне життя. Йдеться про суттєві відмінності у визначенні пріоритетів біоетикою чи прикладною етикою в ситуаціях окремих пацієнтів, що потребують медичної допомоги та в ситуаціях, де допомоги потребують широкі верстви населення (війна, стихійні лиха, техногенні аварії, тощо). За таких обставин мова йде про створення ефективного та дієвого алгоритму визначення пріоритетів у розподілі дефіцитних ресурсів. У галузі охорони здоров'я такий алгоритм, що стосується дій лікаря в умовах війни напрацьований і має назву тріаж, або медичне сортування. Не занурюючись у специфіку цього процесу, слід відмітити, що метою сортування є забезпечення пораненим своєчасного надання медичної допомоги і раціональної евакуації. Це особливо важливо, якщо кількість уражених, які потребують медичної допомоги або евакуації, перевищує можливості місцевої ланки охорони здоров'я. Дійсно, медичне сортування є комплексним, складним і вимушеним процесом, а особи, які його здійснюють, «окрім організаційних і клінічних проблем, стикаються з не менш важливою проблемою – проблемою професійної етики».[3]

Окремою темою, що заслуговує на згадку, є реалізація за часів «глобальних катастроф» положень та принципів етики чеснот. Яку відповідь на жахливі воєнні реалії може запропонувати нам етика чеснот? Слушну думку з цього приводу висловив Ларс Льюфквіст, професор університету Уппсала: «Катастрофи пов'язані з ідеєю чеснот двома способами. По-перше, як моральна відповідь на ті лиха, з якими ми самі можемо зіткнутися. По-друге, як моральна реакція на катастрофи, з якими стикаються інші. Відповіддю на ці запитання стають дві різні чесноти: чеснота стійкості та чеснота людяності».[4]

Сучасна Україна сьогодні повною мірою демонструє наявність означених чеснот усьому світові, спонукаючи усіх втілювати чесноту людяності, гуманності для допомоги та підтримки стражденого українського народу. Ми ж, як нація, дивовижно швидко відшукали у собі чесноту стійкості, яку можна пояснити виходячи з контексту філософської антропології: вона полягає в протистоянні руйнівному тиску на фізичне, психосоціальне та духовне життя людини; тобто

зберігає спроможність не просто «бути», а лишитися людиною перед обличчям викликів, загроз і втрат.

За умов «глобальних катастроф» біоетика (як специфічна етична рефлексія) виконує не лише роль методолого-теоретичного інструменту, що сприяє систематизації медичної теорії та практики, але перш за все, постає в якості ціннісно-теоретичного підґрунтя медичної діяльності, реалізуючи принципи «робити благо», «не наносити шкоди», «справедливості» та відповідні правила.

ЛІТЕРАТУРА

1. Tännsjö T. Setting Health-Care Priorities. New York: Oxford University Press, 2019.
2. ЗДОРОВ'Я, МЕДИЦИНА ТА ФІЛОСОФІЯ: СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ В УМОВАХ КОВІДНОЇ РЕАЛЬНОСТІ – К.: Українська асоціація з біоетики, 2022. – 143 с.
3. Vergano M, Bertolini G, Giannini A, Gristina G, Livigni S, Mistraretti G, Riccioni L, Petrini F. SIAARTI Clinical Ethics Recommendations for the Allocation of Intensive Care Treatments in exceptional, resource-limited circumstances. Available at: <https://bit.ly/2UyQ6I3>
4. Löfquist L. (2018) Virtue Ethics and Disasters. In: O'Mathúna D., Dranseika V., Gordijn B. (eds) Disasters: Core Concepts and Ethical Theories. Advancing Global Bioethics, vol 11. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-92722-0_14